

δωμοί 883 (568 στην 'Αθήνα και στο Περαία, 315 στις 'Επαρχίες), Κλεψίδες, ληστές, απαγωγές κλπ. 489 (387 στην 'Αθήνα και στο Περαία και 102 στις 'Επαρχίες).

Η «Εστία» πολλὰ σωστά παρατηρεῖ πὺς στοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς, γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινὸι, πρέπει νὰ προσέσουμε 5—10 %ο, γιὰ τὰ ἐκλήματα δὲ γράφονται στίς ἐφημερίδες, ἀπ' οὗπου τὰ παίρνει καὶ ὁ «Νουμάς», καὶ γιὰ τὴν 'Επαρχίαν μικροκλεψίδες, ζωοκλεψίδες καὶ μικρολαβωμοὶ θεωροῦνται συνηθισμένα πράγματα καὶ καμιά φορὰ οὕτε στὸ 'Υπουργεῖο ἀναφέρονται ἀπὸ τοὺς ἀστυνόμους.

Νὰ δοῦμε τώρα καὶ τὸν ἐπίσημον πίνακα γιὰ τὴν ἐγκληματικὴν κίνησιν τοῦ 906 ποὺ θὰ δημοσιεύει τὸ 'Αρχηγεῖο τῆς Χωροφυλακῆς.

*

ΓΡΑΦΕΙ ἡ «'Ακρόπολις» στὸ φύλλο τῆς περασμένης Τετάρτης (σελ. 1, στηλ. 4) πὺς ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲ βοηθεῖ οὕτε τοὺς φαύλους, οὕτε τοὺς τρυφίλους, οὕτε τοὺς ἀφιλόπρους, νὰ ἐτοιμαστοῦν οἱ Πανελλήνιοι νὰ δεχτοῦν ἐν σθένει τοὺς τὸ Βουργαρίκο ζυγὸ. Γράφει ἀκόμα ἡ «'Ακρόπολις» πὺς γιὰ νὰ σωθῶμε ἀπ' οὗτο ὅλ' οὗτὰ μᾶς χρειάζεται μιὰ εἰρηνικὴ ἐπανάστασις.

Καλὰ καὶ ἀγαπᾶ τὰ λόγια τῆς, μὰ φαίνεται δὲ συγκινούμαστε ἀπ' αὐτὰ οἱ Πανελλήνιοι τῆς, γιὰ τὴν δὲ συγκινούμαστε ὅχι ἀρχινᾶσι κίβλας ἀπὸ μῆνες ἢ τέτια εἰρηνικὴ ἐπανάστασις. 'Ισως συγκινηθῶμε ἡμεῖς γίνεαι τὸ δεύτερον ποὺ προφητεύει ἡ «'Ακρόπολις», μὰ τότε θάναί πιά ἀργὰ καὶ δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ μᾶς σώσουν οὕτε ὁ «Χορτοφαγικὸς Σύλλογος», οὕτε ἡ «'Εθνικὴ συνείδησις»—τὰ μόνον σοβαρὰ σωματοῦσα ποὺ γινῆκαν ἀπὸ μερικὸς ραμολῆδες ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀταστροπὴν τῆς 'Αχίλλους.

*

ΕἶΝΑ ἡρώϊκον ζεῖναιγμα τοῦ Βλάχου δημοσιεύτηκε στὴν «'Ακρόπολις» τῆς Τετάρτης (σελ. 4 στηλ. 5) ποὺ ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσῃς ἐκείνοι μάλιστα ποὺ διαλέξαντες τὸν κ. 'Αγγελό Βλάχο γιὰ νὰ κλείσει μὴ καὶ καλὴ τὸ Βασ. Θέστρο, διορίζοντάς τον διευθυντὴν του.

Στὸ ἄρθρον αὐτὸ, τὸ στολισμένον ἀπὸ μερικὰ μεταφραστικὰ μαργαριτάρια τοῦ κ. Διευθυντῆ, δημοσιεύεται κ' ἓνα 'Εγγλέζιον ποίημα τοῦ κ. Ρόιτερ ποὺ λέει, ἀνάμεσα σ' ἄλλα, πὺς αὐτὸν δὲν εἰσέλασαν ἀθάνατοι ὁ Σαίξπηρ καὶ ὁ Χάινε θὰν τοὺς εἶχε δίχως ἄλλο σκοτωμένους ὁ Βλάχος μὲ τίς μεταφράσεις του.

Ἡ 'Εγγλέζιον, βλέπετε, τὰ λένε πὺς τσεκουράτῃ τὸ πρᾶμα ἀπὸ μᾶς τοὺς μακάριους Ρωμίους.

*

ΑΣΕΙΖΕΙ νὰ λογαριαστῇ κ' ἡ διαδήλωση ποὺ γινε ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς ἐργάτες προχθὲς ποὺ βγήκε ὁ Φαρδούλης ἀπὸ τῆ φυλακῆς. Οἱ ἐργάτες κάθισαν τὸν Φαρδούλην σὲ πολυθρόνα, τὸν σηκώσανε στὰ χεῖρας τοὺς καὶ τὸν γυρίζαν σὰ θαματούργον εἰκόνα στοὺς μεγαλόδρομους καὶ τὰ στενοὺς ὁδοὺς.

'Απόδειξις τρανὴ πὺς ἡ δημοκρατία θριαβεύει καὶ θὰ θριαβεύει στὸ δυστυχισμένον αὐτὸ τόπον καὶ γι' αὐτὸ τῆς ἐπρεπε καὶ ἡ πολυθρόνα, ὁ θρόνος δηλ., ποὺ τὴν ἀνέβασαν.

βγάξει. Σὰν εἶχανε καὶ ψωμί, καμαρώνανε· τρώγανε κάποιες ψωμὶ τὰ παιδιὰ, μὰ δὲν ἔτρωγε ἡ μάνα. Ἡ Κατινούλα στοχάστηκε τότες κάττις μὲ τὸ μικρὸ τὸ κεφαλάκι τῆς, ἔζη ἑπτὰ χρονῶν παιδί, ποὺ ἀπὸ νωρὴς ἀναγκαζότανε νὰ καταλάβῃ τί δύσκολη τέχνη, τί δεινὸ πρᾶμα εἶναι τὸ νὰ ζῇ κανένας. Τὸ στοχάστηκε ἡ καμμένη ἀπὸ ἀγάπην γιὰ τὴν μάνα τῆς, ποὺ εἶτανε καὶ τὸ χαηδμένον τῆς. Κι ἅμα τὸ στοχάστηκε, χάρηκε ἀμέσως, ἐπειδὴ ἀπὸ φυσικὴ τῆς, μ' ὅλα τὰ βάσανα ποὺ τραβοῦσανε, μῆτε ἡ ἐνέργεια τῆς ἔλειπε, μῆτε ἡ καλὴ διάθεσις, μῆτε καὶ κάποιον κέφι γιὰ γέλια, ποὺ ἡ καλὴ συνείδησις, ποὺ ἡ ἐνέργεια ἴσα ἴσα μέσα μας τὰ γεννᾷ.

Στάκρογιάλι κοντὰ, κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο δρόμο τῆς Κερμαρίας, βρισκότανε εἶδος λαγοῦμι βανδουλούτσικο μὲ πέτρινη καμάρα. Στὴν ἄκρην τοῦ πηγαίνανε καὶ πλύνανε οἱ γυναῖκες, γιὰ τὴν ἔτρεχε ρυάκι ἀπὸ τὸ λαγοῦμι, καὶ ὅταν ἀνέβαινε ἡ θάλασσα, καθὼς συνηθίζει δύο φορές τὸ μερόνυχτο νὰ φουσκῶνῃ καὶ νὰ τραβιέται στὰ βοριανὰ ἢ βορειοδυτικὰ τὰ μέρη, τότες σμίγανε τῆς θάλασσας τὰ νερά καὶ τὰ νερά τοῦ ρυακίου. 'Εκεῖ λοιπὸν συσσωρεδόντανε λογιῶν λογίων ἀποριζίδων τῆς θάλασσας καὶ τῆς στεριάς. 'Απὸ παρατήρησις ἡ Κατινούλα κ' εἶπε νὰ

ΣΤΟΝ ΑΞΕΧΑΣΤΟ ΖΟΥΦΡΕ

'Απ' τὸ δέντρο τοῦ φατισμοῦ

σ' ἀπόσπασε ὁ χάρος,

εἶδον καὶ σὺ ἓνα θάρος

στὰ λίγα τὰ κλωνιά.

Βαρὺ στενάζει τὸ δέντρο

γιὰ τὸν ξεκλωνισμό του,

δείχνει τὸ ριζικὸ του

στὸ χάρο τὸ φοινά.

Πόλη

Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ ΣΕ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στὸ φύλλο 1α τοῦ κῶντικα τοῦ Προκοπίου, ποὺ βρίσκεται μ' ἀριθμὸν 398 στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βενετίας⁽¹⁾, κάποιον ἀδέξιον χεῖρ τοῦ ΙΕ', καθὼς φαίνεται, αἰώνα, ἔχει γράψῃ τὰκόλουθο βυζαντινὸν τραγοῦδι, λιγούφυλλο, μὰ ὥραϊον καὶ δροσερώτατον ἀνθίσμα τῆς μεσοχρονιότητος δημοτικῆς μας ποίησης:

— «'Ασπρὴ ξανθὴ πανέμορστη, ὁ κύρ Κατῆς μισσεῖ καὶ ὑπάγει ὁ κύρ Κατῆς μακρὰ καὶ τὸ ταξίδιον μέγα» Καὶ ἡ κόρη ἀπὸ τῆς λύπης τῆς τοὺς μῆνας καταράται. — «Νὰ κῆς Φλεβάρη, φλέγεις με, καὶ Μάρτι, ἐμάρανες με' 'Απρίλι ἀπριλοφόρητε καὶ Μᾶ κατακαμμένε, τὸν κόσμον καὶ ἂν ἐγίμισες τὰβίτζια καὶ τὰ ρόδα, τὴν ἰδικὴν μου τὴν καρδίαν τοὺς πόνους καὶ τὰ δάκρυα».

Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ—καθὼς δίνουμε τὸ κείμενον του παραπάνου—δημοσιεύτηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καθηγητὴν μου κ. Σπ. Π. Λάμπρο στὴ Byzantinische Zeitschrift⁽²⁾, ἔπειτα ἐκνατυώθηκε ἀπὸ τὸν κ. K r u m b a c h e r⁽³⁾ κ' ἔπειτα πάλι τὸ ἐκνατύωσε καὶ δευτέρην φορὰ ὁ κ. Λάμπρος στίς Μικτὰς Σελίδες⁽⁴⁾.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα σημειώνουμεν ὅτι οἱ στίχοι 5—6 σωζονται mutatis mutandis σὲ κάποιον γνωστότατον δημοτικὸν τραγοῦδι:

1) Ὁ ἀριθμὸς 398 εἶναι τοῦ κατάλογου τοῦ Zanetti: Graeca D. Marci bibliotheca Codicum mss. (Βενετία) 1740.

2) Τόμ. III (1893) σ. 165 κ. ε.

3) K r u m b a c h e r: Geschichte der Byzantinischen Litteratur ἔκδοσις Β'. παρ. 341.7 ('Ελληνικὴ μετάφρασις Σωτηριδῆν τόμ. Γ', σ. 60).

4) Σπ. Π. Λάμπρου: Μικτὰς Σελίδες. 'Αθήνα, 1905, σ. 396.

πάνη νὰ δῇ. 'Ανακάλυψε πρῶτα πρῶτα κατὶ ποῦ τῆς φάνηκε πολὺ παρᾶξενον, χοντρά καὶ μακροῦλά κομματάκια σὰ γυαλιστερά· εἶτανε ἡ ζῆμη τοῦ σαπουνίου τῆς πλύσεως ποὺ εἶχε πῆξει, γιὰ τὴν ἐκεῖ πλύνανε οἱ γυναῖκες τὰ ρούχα· ἔφερε σπῆτι τὰ κομμάτια καὶ τοὺς χρησίμεψε περίφημα γιὰ κόλλα, νὰ στουμπούσανε μιὰ τρύπα ἢ νὰ τιάξουν ἓνα τζάκι. Νὰ ποῦ δὲν πῆγε ὁ κόπος τῆς χαμένης. Καὶ κόλλα χάρισμα! Γύρισε πάλι κ' εἰπάζε. Μέσα στὸ λαγοῦμι σκοτεινία. 'Εκαμε κουράγιον τὸ παιδί, ἐσκυφτε, πασπάτεψε μὲ τὰ δύο τοῦ τὰ χερσάκια, μὰ φοβότανε καὶ λιγάκι. 'Εβρισκε ὅμως κ' ἔβρισκε κάθε μέρα, καὶ ὅλο κουβαλοῦσε σπῆτι σωρὸ σωρὸ κελεπούρια, καρφίκα, σιδερά, κουμπιά, πλῆθος κουρέλλια καὶ κουρελλάκια, ὅλην βαί, ποὺ λέει καὶ ὁ Φιλοχτήτης τοῦ σιὸρ 'Αντρέα, ὅλην καὶ ὅλην, ποὺ τὰ φοροῦσε μαλιστα ὁ ἱδὸς—ὁ Φιλοχτήτης δηλαδὴ, ὅχι ὁ σιὸρ 'Αντρέας.

Τὴν κυριακὴν, ἐβγαίνε στους δρόμους ἡ Κατινούλα μὲ τοὺς γονιούς τῆς, πουλοῦσανε τὰ κουρέλλια, κερδίζανε πόσα θαρρεῖτε ταχά; 'Ενάμισον φραγκο. Σωστὴ περιουσία. Καὶ κοιτάζετε τώρα ποῦ ἀλλάζουμε ὅψη τὰ πράγματα, κατὰ τὸ μάτι ποὺ τὰ βλέπει καὶ τὸ μυαλὸ ποὺ τὰ κρίνει. 'Ενάμισον φραγκο τί εἶναι γιὰ τὸν κ. 'Ολπιέρη καὶ γιὰ μᾶς; Τί-

'Απρίλη, 'Απρίλη ἄφρορετε, Μᾶ μου κανακάρη, 'Ὅλο τὸν κόσμον γέμισες στήνθη καὶ στὰ λουλούδια⁽⁵⁾.

'Επειτα σὲ κάποιον ἄλλο τραγοῦδι Μωραϊτικόν:

'Αἴντε, βρ' 'Απρίλη δροσερὴ, καὶ Μᾶ μὲ λουλούδια. ὅλο τὸν κόσμον γέμισες λουλούδια καὶ καλούδια⁽⁶⁾.

Καὶ πάλι σὲ κάποιον τραγοῦδι τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνου:

'Απρίλη, 'Απρίλη δροσερὴ καὶ Μᾶ μὲ τὰ λουλούδια ὅλον τὸν κόσμον γέμισες λουλούδια καὶ καλούδια⁽⁷⁾.

Στὸ στίχον 1 ἐκῶντικας ἀντὶ μισσεῖν ἔχει τὸ συνώνυμον ταξιδεύει. Τὸ μισσεῖν εἶναι διόρθωμα τοῦ κ. Λάμπρου καὶ πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ τὸ θέλει τὸ μέτρο.

Στὸ στίχον 2 τῇ λέξει ταξίδιον ὁ κ. Λάμπρος σημειώνει ὅτι: «Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γράψωμεν ταξιδ' εἶν'. 'Αλλως δ' ἐν τῇ γλώσσῃ εἶναι γεγραμμένον τὸ ποίημα θάνατομενον τὸ ἐνε ἀντὶ τοῦ εἶναι». 'Εγὼ ὅμως νομίζω πὺς καλύτερον στέκει νὰ γράψωμεν: καὶ τὸ ταξιδ' εἶν' μέγα. 'Ὅσο γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ εἶναι δὲν ἔχει διόλου δίκιον ὁ κ. Λάμπρος. Γιὰ τὴν συνηθιστάτα βρίσκεται στὰ δημοτικά, στὰ καθάρια δημοτικά, τραγοῦδια τοῦ ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα—τὸν καιρὸν δηλαδὴ ποὺ γράφθηκε καὶ τὸ τραγοῦδι ποὺ λέμε—βρίσκεται τὸ εἶναι ἀδερφωμένον μὲ τὸ εἶναι καὶ τὸ εἶναι. Κοίταζε π. χ. τὰ δημοτικά τραγοῦδια, ποὺ τύπωσε ὁ Legrand ἀπὸ τὸν 'Ελληνικὸν θεολογικὸν κῶντικα τῆς Βιέννης 244, (Nessel):

Τὰ μάτια σου εἶν' ἔμορφα, μαῦρα ὡς τὸ μελάνι, τὰ φρύδια σου εἶναι στασιὰ, ὑψοῦνται ὡς γαϊτάνι, ἡ μύτη σου εἶναι τερνεμένη, ματωροκονδυλάτη, τὰ δόντια πυκνοφύετα ὡς τὸ μαργαριτάρι⁽⁸⁾.

Στὸ στίχον 5 ὁ κῶντικας ἔχει: ἀπριλοφόρητε. 'Αλλὰ, κρίνοντες ἀπὸ τὰ παραπάνου δημοτικά τραγοῦδια τοῦ καιροῦ μας, μὲ φαίνεται πὺς ὀριστικὰ καὶ στὸ βυζαντινὸν πρέπει νὰ γράψωμε ἀπρίλη ἀφρόρητε καὶ νὰ τὸ διαβάσωμε μὲ συνίζηση. Τὸ λο ἀντὶ

5) Σύγκρινε Γ. Εὐλαμπίου: 'Ὁ 'Αμάραντος ἦτοι τὰ ρόδα τῆς ἀναγεννηθείσης 'Ελλάδος. 'Εν Περτρούπολει 1843 σ. 52.—M a r c e l l u s: Chants du peuple en Grèce. Τόμ. Β'. Παρίσι 1851 σ. 372 ἀριθ. ΙΑ'. — A r. P a s s o w: Carmina popularia Graeca. Λειψία 1880, σ. 229 ἀριθ. CCCX.

6) Ε. L e g r a n d: Recueil de chansons populaires grecques. Παρίσι 1874, σ. 210, ἀριθ. 94.

7) Π. Παπαζαφειροπούλου: Περισυναγωγὴ γλωσσικῆς ὕλης καὶ ὁμιλίων τοῦ 'Ελληνικοῦ λαοῦ ἰδίᾳ δὲ τῆς Πελοποννήσου... Πάτρα 1887, σ. 130. 'Αριθμὸς ΡΑ.

ποτα. Οἱ Κερμαριῶτες ὅμως ἀπορούσανε μὲ τὸ ποσό, θαμάζανε τὸ παιδί, συχαιρόντανε πατέρα καὶ μάνα, κ' ἔτσι ἐβγαλε γλήγορος ὄνομα στὸ χωριὸν ἡ Κατινούλα. Περιφανέβοντανε κίβλας, γιὰ τὴν ἀπὸ φιλότιμον ἄλλο τίποτος, εἶχε καὶ παραεῖχε τὸ κορίτσι. 'Ελιωνε κ' ἡ μάνα· κάθε φορὰ ποὺ ἐρχότανε ἀπὸ τὸ λαγοῦμι μὲ τοὺς θησαυρούς τῆς ἡ Κατινούλα, ἐκλαίγε ἡ μάνα τῆς ἀπὸ τὴν συγκίνησιν.

— «Νὰ παιδί», λέει, καὶ τρέχανε τὰ δάκρυα. 'Η κακομοῖρα πολὺ δὲ βάσταζε. Λίγνεψε, ἀδυνατήσε, πέθανε ἀπὸ τὴν πείνα. Πείνα, ἔλλειψη τροφῆς, ὅπως θέλεις πῆς τὸ δὲν ἀντίξῃ ἡ γυναῖκα. 'Ὁ πατέρας δουλεῖ δὲν ἐβρίσκε. Μὲ τὸ σκακὶ στὸν ὦμον, σὰ ζοῦσε ἀκόμα ἡ μακαρίτισσα, τραβόζει μὴ μὲρα πρὸς κατὶ ἀπόμικρον χωρίον, ὅπου ἄκουσε πὺς μοιράζονε σιτάρι καὶ γυρίζονε δουλερτάδες. Γύρισε στὴν καλύβα τοῦ ἀποσβολωμένου, ζεματισμένου. Τὸν κκοδεχτήκανε, τοῦ μιλῆσανε ἄσχημα, τὸνε διώξαν σὰ ζήτηνον. Κᾶθησε ὁ δύστυχος, ἐνῶ τὰ δηγότανε, σὲ μιὰ γωνίᾳ κ' ἔσπασε στὰ κλάματα· ποτὲς δὲν εἶχε δεῖ τὸν πατέρα τῆς νὰ κλαίῃ. 'Απὸ ἡ Κατινούλα καὶ πῶς ὕστερα τὸ θυμότανε. Κατόπι ἀπὸ τὸ θάνατον τῆς γυναίκας, ἄρχισε νὰ πίνῃ ὁ χηρὸς. Τὸν παρασέρνανε οἱ συντρόφοι, καὶ ἅμα ἔπαιρνε δύο

λα εξηγείται παλαιογραφικά χωρίς καμιά δυσκολία. Κ' έτσι, με τή διόρθωσιν αὐτή, βγάζουμε καὶ νόημα, γιατί τὸ ἀπριλοφόρητε— καθὼς δηλαδὴ γράφει ὁ κ. Λάμπρος—δὲν ἔχει, θαρρῶ, καμμιά ὁλωσθιδίου ἔννοια.

Ὡς τόσο παρατηροῦμε ὅτι ἐκεῖνος ποῦ γράφει στὸν κόντικα τὸ Βυζαντινὸ τραγούδι ποῦ λέμε, δὲν παράστησε καθόλου πιστὰ καὶ μετὰ τὴν τὴν διάφο- ρους φθόγγους, καθὼς δηλαδὴ εἴταν ἡ προφορὰ τους. Μερικοὺς τύπους τοὺς ἔκανε ἑλληνικώτερους. Ἐπειτα—ἀφ' ἡν τὰλλα—δὲν πρόσθεξε στὶς συνίζητες κι ἀ- φῆκε τὸ τραγούδι μετὰ πολλὰς χασμωδίας. Γι' αὐτὸ δίνω τὸ κείμενον τοῦ τραγουδιοῦ διορθώνοντάς το μετὰ τὶς διόρθωσεις ἐκεῖνες πᾶνἀφερα παραπάνου καὶ σύ- νωρα χωρὶς χασμωδίας :

— Ἀσπρη, ξανθὴ, πανένμοστη, ὁ κύρ Κατῆς μισσαίει, κ' ὑπάγει ὁ κύρ Κατῆς μακρὰ καὶ τὸ ταξιδ' εἶν' μέγαν.

Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τῆς λύπης τῆς τοὺς μῆνας καταράττει.
— «Νὰ κῆς Φλεβάρη, φλέγεις με, καὶ Μάρτη ἐμάρανές με. Ἀπρίλη, Ἀπρίλη, ἀφόρητε καὶ Μά κατακαμένε, τὸν κόσμον κι ἂν ἐγέμισες τὰ βίτζικα καὶ τὰ βύδα τὴν ἰδικὴν μου τὴν καρδίαν τοὺς πόνους καὶ τὰ δάκρυα».

Τὸ Κατῆς εἶναι παραλλαγή τοῦ Κωσταντῆς. Ὅσο γιὰ τὴν κλητικὴν *Mā*=Μάνη, ἀπ' ὀνομαστικὴν *Mās*=μάης, μετὰ γενικὴν τοῦ *Mā*, ἃς σημειωθῇ ὅτι λέγεται ἀκόμη στὴ Χιό (¹).

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ.

1) *E. Legrand* ὅπου καὶ παραπάνου σ. 54, ἀριθμ. 26, στίχ. 13—16. Κοίταξε κι ἄλλα εἶναι στὸ ἴδιον μέρος σελ. 34, ἀρθ. στίχ. 4, 13. Σελ. 42, ἀρθ. 11, στίχ. 21, Σελ. 52, ἀρθ. 25, στίχ. 1. κ.λ. κλ.

(1) Συγκρίνε : Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα περιοδικῶς ἐκδιδόμενα ὑπὸ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παιρνασσῶ. Τόμ. Α' (1870) σ. 99 ἀρθ. 37, στίχ. 15.—*H. Ubert P. e r n o t* : Rapport sur une mission scientifique en Tur- quie. (Extrait des Nouvelles Archives des Missions sci- entifiques t. XI). Παρίσι 1903, σ. 39 [154], ἀρθ. 22, 68 [180], ἀρθ. 54, 102 [214], ἀρθ. 93.

Τώρα ποῦ κοντέθουν τὰ πανήγνια χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ Χαΐνε, —πέθανε στὰ 1856, τοῦ Φλεβάρη 4—οἱ φίλοι καὶ θαυμαστὲς τοῦ ποιητῆ ἀγωνίζονται στὶς ἐρημερίδες γιὰ νὰ στηθεῖ καὶ στὴ Γερμανία τὸ ἀγαλματὶ του. Ξέρουμε πῶς ὁ Χαΐνε δὲν μπορεῖ νάχει πολλοὺς φίλους στὴ Γερμανία, γιατί δύσκολα ἔρχονται οἱ Γερμανοὶ τὰ σουζερὰ πειράγ- ματά του. Ὁ Χαΐνε τὴν πειράζει τὴ Γερμανία ἴσα ἴσα ἐκεῖ ποῦ εἶναι ἡ ἀδυναμία τῆς, τῆς πειράζει τὴν ἰδέαν τῆς γιὰ τὴ δύναμη, γιὰ τὴν ὑπερηχὴ. Ἡ ὑπερηχὴ τῆς ἔλπισε ἔστωσε τὸ ἀγαλματὶ τοῦ ἀγαπημένου τῆς ποιητῆ στὸ ὁμορ- ρήτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος—καταπλάσει Βερολίνο—καὶ τοῦ τὸ στήσει μεγαλόπρεπα στὸς κήπους ἐνὸς γήρυμα- τος στὸ Πότσδαμ. Ἀς συγκρίσουμε λοιπὸν καὶ οἱ Γερ- μανοὶ τὸν πειραχτὴ, καὶ ἃς τιμῆσουμε τὸν τρυφερώτατον ποιητῆ.

παράδες μεροκάματο γιὰ ξύλα ποῦ πῆγαινε νὰ κό- ψη, γιὰ πέτρες ποῦ κομματάκιζε μετὰ τὸ σφυρί, ὅπως τῶφρνε ἡ τύχη, ἀμέσως στὸ καπελειό.

Λυπηθῆκε ὁ κόσμος τὴν Κατινούλα. Μιά γειτό- νισσα τὴν πῆρε, νὰ προσέχη τὰ παιδιὰ τῆς. Ἐννιά δέκα χρόνῳ κοριτσάκι, καὶ νταντὰ. Μιστὸς τῆς τὸ ψωμί ποῦ ἔτρωγε καὶ σὰ λάχαινε, πεντέξη σολδιά. Μὰ τὰ παιδάκια τῆς γειτόνισσας φύγανε, ὅξω, σὲ μιὰ θεῖα τους. Ἀπόμεινε ἡ Κατινούλα στὰ κρύα τοῦ λουτροῦ. Τῆς φέλεσε ὁμως καὶ πάλι τὸ καλὸ τὸ νό- μα καὶ ἡ δυστυχία. Τὴν ξέρανε ὅλοι γιὰ ἐργατικὸ, ἔξυπνον καὶ τίμιον κοριτσάκι. Τοὺς πάγκους τοῦ σπι- τιοῦ τῆς τοὺς φοιμίζανε στὸ χωριὸ γιὰ τὴν πάστρα τους. Ὡς καὶ τὰ βαμμένα τὰ κουρέλλια ποῦ εἶχε ἀπάνω τῆς—γιατὶ ποῦ ροῦχα—λάμπανε ἀπὸ πά- στρα. Τὰ δύο παιδάκια ποῦ τὰ φρόντισε δύο χρό- νια σωστά, παστρικά πάντα καὶ τοῦτα. Ἐνας ψω- μάς τῆς εἶπε λοιπὸν νάρθη δούλα στὸ ψωμάδικο, νὰ σκουπίζη, νὰ μὴν ἀφίνη τάλιδρι νὰ σωριάζεται στὸι- βες στοῖβες, νὰ γυαλίζη τὸ πουργὸ τὸ μαγαζὶ. Νὰ ποῦ ἐβγαίνει ἀξάφνα καὶ δούλα. Προβιδασμός. Τὴ ζουλίφανε ἴσως ἄλλα φτωχάπαιδα. Δούλεβε μόνο τὴ μέρα καὶ τὸ βράδι γύριζε καλιὰ τῆς, νὰ πλαγιάσῃ. Ἀμέ, τὸ φαγὶ ; Πολὺ περίεργα τὰ βόλεψε ὁ ψωμάς.

EIKONA

Πάλι ἐταξιδέψαμε μέσ' σιδνεϊρο, ὦ ψυχὴ !
Πές μου τὸν ὕμνον, ποῦ ἀργολέν' τὰ κυματάκια
Κι' ἱτ' τῶν χρωμάτων καὶ οὐθιμὸν τὴ μουσικὴ
νανοῦσιό με μ' ὄρια τραγουδάκια.

Πάλιν ἐταξιδέψαμε μέσ' σιδνεϊρο, ὦ ψυχὴ !
Καὶ τὰ βουνὰ τί λέν' ἰδοπροτυμμένα ;
Σδιλευνες νεράιδες βασιλευόντις
Στέλνει φιλιὰ ὁ ἥλιος ροδιομένα.

Πάλιν ἐταξιδέψαμε μέσ' σιδνεϊρο, ὦ ψυχὴ !
Στὴν ἀκρὴν τοῦ πελάου κατὰ λάμπει
Κάπια βαρκοῦλα ποῦ μιλάει μετὰ ἰγνώστοι
Καὶ σμίγει μετὰ τὰ θάμνη.

Πάλιν ἐταξιδέψαμε μέσ' σιδνεϊρο, ὦ ψυχὴ !
Νυφοῦλ' ἀγνή, καὶ πῶς νὰ σὲ στολίσω ;
Ποὶ ἐπόθησα σὴν λιτανείαν αὐτὴ
Τοῦ μάγου κόσμου ἱέρεια νὰ σὲ στήσω ;
Φάληρο, 5. I. 901.

ΜΗΤΡΟΣ ΓΑΗΝΟΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Ὁ Ἑγγλέζος ποιητὴς Οὐάιλντ συνείθισε νὰ λέει πῶς εἶναι ἀσκησιμὸς εἶναι κι' ἀνθικὸ. Μὲ τέτοια αἰσθησιμὸν χαρακτηριστικὴ τῆς ψυχῆς του, ποῦ τόσο ἀρμονικῶς ταίριαζε στὸ πολυτάραχον κι' ἀψηλόθωρον πνεῦμα τοῦ ὁ μεγάλος αὐτός, ποιητῆς περσότερον τῆς ζωῆς παρὰ τοῦ βιβλίου, κατόρθωνε νὰ ψάχνει καὶ νὰ βρίσκει κάτω ἀπὸ τὸν ἀσεμνότερον πέπλον τὸ εἶδωλον τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ὁραίου, καὶ πίσω ἀπὸ τὴν βαμμένην ἠθικὴν τῶν λόγων νὰ ξεσκαπάζει τὸ πολυκέφαλον τέρας τῆς Ἀσκημίας.

Τὸν τρισένδοξον καὶ δυστυχισμένον ποιητὴ τῆς «Σαλώης» θυμήθηκα σὰν εἶδα στὸ Βασιλικὸν «τὸν Καημένον» τὸν Πέτρον ἕνα ἔργο τοῦ Ἰταλοῦ Κα- βαλλότι. Στὸ δράμα αὐτὸ μοῦ φάνηκε γιὰ μιὰ στιγ- μὴ πῶς ξεχώριζα κάτω ἀπὸ τὴν ἠθικὴν τῶν λέξεων κι' ἀπὸ τῆς κοινωνικῆς διδασχῆς τοῦ συγγραφέα ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ κεφάλαια τῆς Ἀσκημίας καὶ τῆς ἀ- νηθικότητος. Ἀκούστε τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔργου. Ἐνας καμπούρης ὁ καημένος ὁ Πέτρος ἀγαπάει μιὰ ὡ- ραία κοπέλλα. Αὐτὴ δὲν ξέρει τὸν ἔρωτά του καὶ

παίρνει ἄλλον. Ὁ συγγραφέας ὁμως, ποῦ πολὺ συμ- παθεῖ τὸν Πέτρον τοῦ καὶ θέλει νὰ τῆς τὸν δώσει ἄντρα, σοφίζεται νὰ βγάλει τὸν πρῶτον τῆς ἄντρα χαρτοπαίχτη καὶ γυναικῶ καὶ νὰ τὴ χωρίσει ἀπ' αὐτόν. Ἐτσι ἡ ὡραία κοπέλλα στὸ τέλος ἀφίνει τ' ὡραῖον παλληκάρη καὶ παίρνει τὸν καμπούρη ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ξέρει ἀπ' ὅξω τὶς δέκα ἐντολὰς καὶ νὰ τὶς κοπανᾷ κάθε λίγο στοὺς ἄλλους μετὰ τὸ συχα- μερὸ ἐγωῖσμόν ἐνός ἐρωτευμένου καμπούρη, ποῦ ἔχει τὴν Ἀρετὴν ὅχι προτέρημα φυσικόν, μὰ ὅπλο μόνον γιὰ νὰ φαίνεται ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς γύρω του καὶ νὰ τοὺς ταπεινώνει.

*

Ἡ ἱστορία αὐτὴ σ' ἔργο ποῦ ἔχει τὴν ἀξίωσιν νὰ διδάξει, μοῦ φαίνεται ἀνθικὴ, κι' ὁ τύπος τοῦ καμπούρη καὶ βαλμένος καὶ πολὺ χειρότερον ψυ- χολογημένος. Ἐγὼ δὲν ντρέπομαι νὰ ὁμολογήσω πῶς θὰ προτιμοῦσα νὰ ἔβλεπα στὴ σκηνὴν τοῦ Βα- σιλικοῦ μιὰ «Κορκαλλίαν» ἀπὸ ἕναν «Πέτρον». Ἐκεῖνη τουλάχιστον ἂν δὲ γιομίζει τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ ὑψη- λὰ συναισθήματα, μὰς τὴν καθαρίζει ὁμως ἀπὸ τὰ ταπεινὰ καὶ χρησιμεύει γιὰ δραστηρικτὴν ἀντιστηρικτὴν, μὰ ὁ Πέτρος ὅσο καημένος κι' ἂν εἴναι, μὰς κινεῖ τὴν ἀηδίαν. Ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέα σ' ὁλόκλη- ρον τὸ ἔργο νὰ ὑψώσει τὸν τύπον τοῦ καμπούρη ἐρω- τεμένου καὶ νὰ τὸν λαμπρύνει γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ ὕστερα τὸ γάμον του, καὶ ἡ τέχνην τοῦ νὰ βολέψῃ τὰ πράγματα καὶ νὰ τὰ φέρῃ πρὸς τὴ λύσιν μετὰ τὶς θεωρίαις τοῦ τις ψεύτικες καὶ τις διδασχῆς, μὰς ξε- σκαπάζουν μιὰν ἀσκημὴν ποῦ εἶναι ἀνθικὴ ὅσο κι' ἂν δούλεψε τὸ φτικισίδι τῆς ψευτοανθικῆς.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

Μιὰ σκέψη σοφὴ :

Ὅταν θυμούμαστε νὰ κλάψω καὶ κλαῖμε, εἶναι τὸ ἴδιον ἰσχυρὸν καὶ νὰ κλαῖμε γιὰ τὴν στερηθῆκαμε μιὰ ὡ- ραία γυναικῶ, ποῦ μὰς ἀπάτησε.

Ὁ ἑκκουστός, Πολωνέζος ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς Ἰουλι- νὸς Κλάτσκο πέθανε ὀδοντοπαιστωρὶ χρόνῳ στὴ Βιέννα. Ὁ Κλάτσκο ἔγραψε στὰ 1876 μιὰ μελέτη ἀξιόλογη «Οἱ δύο Ἀρχιγραμματεῖς», ὅπου κάνει ὡραία ἀνάλυσιν τοῦ χαρα- χτήρα τοῦ Μπίσμαρκ καὶ τοῦ χαρακτήρα τοῦ πρίγκηπα Γορτσάκωφ. Ὁ μακαρίτης εἴπανε καὶ μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἡθικοπολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Παρισιῦ.

Στὰ χωριά, οἱ μουστερήδες δὲν ἀγοράζουσι ὅλοι ψω- μί. Πολλοὶ τὸ ζυμώνουσι σπῆτι τους, ἔπειτα ἐρχουν- ται καὶ τὸ ψήνουν στὸ φούρνον. Σὰν ἐρχόντανε οἱ μουστερήδες, ἔπρεπε ἡ Κατινούλα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν καλῆνανε λίγη πάστα, ὅπως τὴ λένε στὴ Γαλ- λία, δηλαδὴ λίγη ζύμη, νὰ κάμῃ κατόπι τὸ ψωμί τῆς, ποῦ τῆς τῶφρνε πιά ὁ ψωμάς. Ζύγωνε ἡ Κατι- νούλα, βωτοῦσε, τὸ ψιθύριζε πρὸς πολὺ παρὰ ποῦ τῶ- λεγε. Σὰν ἔβλεπε πῶς ὁ μουστερὴς δὲν ἄκουγε ἡ ἄ- κουγε μετὰ μισὸ ἀφτί, τραβιότανε καὶ πῆγαινε σὲ ἄλ- λον. Γινότανε ἀπὸ τὴν ὥρην ποῦ ὅλοι μαζί φέρνα- νε τὸ ψωμί τους καὶ προσμένανε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ φούρνον, νὰ τὸ πῆρουν. Οἱ πλούσιες οἱ κεράδες, οἱ ἀρχόντισσες τοῦ χωριοῦ, ποῦ νὰ ποῦμε, δὲ δέχοντανε μεγάλαν προθυμίαν. Τὰ καημένα τὰ δουρικὰ, ποῦ ξέ- ρανε τί κακὸ εἶναι ἡ φτώχεια, δὲν τὴν ξεχνούσανε ποτέ τους. Χαρούμενη γύριζε στοῦ μπαμπᾶ τῆς ἡ Κατινούλα καὶ βνωμονοῦσε τὸν παραφέντη, τὸν ψω- μά. Ὁ ψωμάς περνοῦσε γιὰ καλὸς ἄνθρωπος εἴτανε κιάλας. Μὰ τί τὰ θέλετε ; Μήπως τοῦ περισσεύει οἱ λίρες ; καὶ ἀφτουνού ; Βολεῖται ὁ κορμάκης ὁ κα- κόμοιρος, ὅπως μπορεῖ.

Φανταστῆτε τώρα πῶς τῆς φάνηκε τῆς Κατι- νούλας, ὅταν ἀξάφνα βρῆκε μπόλικο τὸ ψωμί, νὰ

τῶν κάθε μέρα, νὰ χορταίνει, καὶ νὰ πλερώνεται ! Τὸ μπόλικο τὸ ψωμί, τὸ χρωστοῦσε τῆς καημένης τῆς Ὀλίας, τῆς κυρίας Ὀλπιέρη. Ἀπὸ πιά, κι' ἐκατὸ χρόνια νὰ ζοῦσε τὸ κορίτσι, ἀδύνατον νὰ τὰ- λησμονήσῃ. Τὴν πρώτην φορὰ ποῦ κατέβηκε ἡ κ. Ὀλπιέρη στὴν Κερμαρία, νὰ περάσουνε δύο μῆνες διακοπῆς, ἄκουσε γιὰ τὴν Κατινούλα. Συγκινήθηκε, τὴ φώναξε, τῆς ἔρεσε. Μικρὴ, μὰ μικρὴς δουλέ- βουσε καὶ κάτω, εἰδείνε καὶ μεγαλότερη ἀπὸ δώ- δεκα δεκατριῶν χρόνῳ κοπελλοῦδ' τὴν εἶχανε ὠρι- μάσει κ' ἡ ὀρφάνια κ' ἡ φτώχεια. Βέβαια πῶς τὴ δουλειὰ δὲν τὴν ἔφερε στὰ δάχτυλα μάθαινε ὁμως ἀμέσως, φάνε: ἕνα λόγο νὰ τῆς ἔλεγε. Ποῦ νὰ τόνειρευτῇ κιάλας τέτοια σπιτικό ; Καλὴ, ἀλάκαίρο σπῆτι. Δηλαδὴ, νοικιάσανε οἱ Ὀλπιέρηδες, ἴσια ἴσια στὴν ἀκρογιαλιάτικὴν τὴν στράταν ὅπου βρισκό- ταν κ' ἡ καλύβη τῆς Κατινούλας, πρὸ παρῖκει ἀπὸ τὸ γιοφυράκι τῆς Κερμαρίας, ἕνα ξοχικὸ ἔτσι κ' ἔτσι, μὰ ποῦ ἐκεῖνη πιά τῶφρνε γιὰ παλάτι. Φι- λοτιμήθηκε, ὅλα, ὅλα νὰ τὰ συγκρίσῃ, ὅλα νὰ τὰ βάλῃ σὲ τάξιν. Ἀμέ ; Ἀπὸ κ' ἴδια συγκρίστηκε, ἀπὸ φουρῶσε σωστὸ φουστάνι, κι' ὅχι κουρελλορά- ματα, δὲν ἔπρεπε τάχα νὰ κάμῃ ὁ τι μποροῦσε, νὰ κερδίσῃ στὰ λήθια τὸ ψωμί τῆς, γιατί παῖζε γέλασε